

Zmiany instytucjonalne w szkolnictwie wyższym

Prof. Jerzy Woźnicki

Konferencja Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Nowe finansowanie. Większa dostępność. Lepsza jakość.
Szkola Główna Handlowa, 24 I 2008

Motto:

W powstającej na naszych oczach Europie Wiedzy nie może zabraknąć Polski jako jednej z lokomotyw rozwoju edukacji, nauki, innowacyjności i przedsiębiorczości

*z listu D. Tuska
do rektorów
z dn. 3 X 2007 r.*

Spis treści

3

1. Wprowadzenie.
2. Rozwój instytucjonalny i współdziałanie uczelni.
3. Kształcenie ustawiczne – kształcenie zawodowe.
4. Podsumowanie.

Wprowadzenie

4

Główne obszary koncentracji uwagi pożądanych działań w szkolnictwie wyższym:

- A. Rozwój instytucjonalny i współdziałanie uczelni.
- B. Finansowanie – poziom i struktura, udział w PKB, budżet.
- C. Studia – treści, jakość, standaryzacja, większe powiązanie programów nauczania z wymaganiami rynku pracy.
- D. Konwergencja sektorów, zasady równości.
- E. Kształcenie zawodowe.

- F. Internacjonalizacja.
- G. Model i ścieżki kariery naukowej, a w tym studia doktoranckie i mobilność.
- H. Sprawy studenckie.
- I. Kształcenie ustawiczne (life long learning, continuing education).
- J. Rozwój narzędzi regulacyjnych w systemie zarządczym w uczelniach.

Treść tego referatu ogranicza się do punktów:

- A. Rozwój instytucjonalny i współdziałanie uczelni**
- E. Kształcenie zawodowe**
- I. Kształcenie ustawiczne**

Pozytywna ocena formuły tej sesji konferencji

Zaproszone instytucje i organizacje uczelnie akademickie uczelnie zawodowe

organizacje umocowane w ustawie:

KRASP

KRZaSP

inne reprezentatywne podmioty środowiskowe/obywatelskie

FRP (rektorzy i rektorzy-seniorzy)

KRePSZ

Wniosek: odczytywana intencja - wzbogacenie spojrzenia na
problemy szkolnictwa wyższego

A. Rozwój instytucjonalny i współdziałanie uczelni

8

Najistotniejsze cele:

- pojawienie się „okrętów flagowych” polskiego szkolnictwa wyższego – uniwersytetów badawczych,
- poszerzenie bazy merytorycznej i materialnej kształcenia,
- konsolidacja instytucjonalna, agregacja zasobów, integracja kadry, w sektorze publicznym i niepublicznym:
 - poprawa pozycji konkurencyjnej na krajowym i europejskim rynku kształcenia i badań naukowych,
 - zwiększenie instytucjonalnego potencjału ekonomicznego.

Oznacza to duży uniwersytet, który:

- prowadzi badania w dużej skali i w wielu dziedzinach i dyscyplinach nauki
- prowadzi działalność innowacyjną i proinnowacyjną
- ma rozwiniętą infrastrukturę badawczą
- osiąga około 50% swoich przychodów z działalności B+R
- ma charakter międzynarodowy – ma część kadry naukowej i studentów z zagranicy i posiada rozwinięte kontakty z instytucjami gospodarczymi oraz realną współpracę międzynarodową z najlepszymi.

TEZA: Polska potrzebuje „okrętów flagowych” w szkolnictwie wyższym!

Współczesne rozumienie pojęcia „Uniwersytet Badawczy”

UZASADNIENIE

Uniwersytet Badawczy w tym rozumieniu musi być rozpoznawalny w świecie.

Oznacza to obecność w światowych rankingach na możliwie dobrym miejscu.

Rankingi te nie są oparte na parametrach względnych.

Wniosek:

Z natury raczej preferowane są wielkie organizmy uniwersyteckie. Światowe rankingi dają przewagę konkurencyjną uniwersytetom, które obejmują „Medical School”.

**Czy w dającym się przewidzieć czasie
możemy mówić w Polsce o uniwersytetach
odpowiadających takim wymaganiom?**

**Ile ich może być:
KILKA-KILKANAŚCIE?**

**Niezbędny warunek:
konsolidacja instytucjonalna**

Przykłady międzynarodowe

12

- Rosja: tworzenie super-universytetów (4)
- Chiny: w 2006 r. ok. 300 fuzji (800 uczelni)
- Dania (2007): 12 uniwersyt. + 10 inst. bad. = 8 uniwersyt.
 - *zgodnie z rekomendacją raportu OECD (2004)*

Instrumentarium osiągnięcia celów rozwoju instytucjonalnego uczelni

- Narzędzia prawne
- Wsparcie materialne na szczeblu regionalnym
- Wsparcie finansowe ze środków budżetowych w dziale „nauka” oraz ze środków europejskich

Punkt wyjścia: nadmierne rozdrobnienie instytucjonalne w sektorze publicznym i w sektorze niepublicznym

Wada ta jest cechą Europy.

To dlatego Unia Europejska promuje integrację instytucjonalną w postaci m.in. sieci, konsorcjów itd.

JAKIE ROZWIĄZANIA SĄ MOŻLIWE W POLSCE?

- **Ustawa *Prawo o szkolnictwie wyższym***
- **Ustawa o zasadach finansowania nauki**
- **Inne regulacje**

Narzędzia prawne

Współpraca uczelni na gruncie ustawy

Prawo o szkolnictwie wyższym

■ Słowa kluczowe:

- związek uczelni (Art.28 ust. 1-7)
- jednostki międzyuczelniane (Art.31 ust. 1-4)
- jednostki wspólne (Art.31 ust. 1-4)
- współdziałanie uczelni zawodowych z uczelniami akademickimi (Art.31 ust. 5)
- wspólne prowadzenie studiów (Art.168 ust. 1-4)
- środowiskowe studia doktoranckie (Art.195 ust. 2)

Związek uczelni – uniwersytet federacyjny

16

Komentarze

- opcjonalna dla uczelni możliwość dokonania **pełnej lub częściowej konsolidacji** instytucjonalnej o charakterze **federacyjnym** z zachowaniem **nazwy i symboli własnych uczelni**
- partnerzy instytucjonalni mogą wnieść do związku uczelni **całość lub jedynie część** swego mienia
- **nie ma ograniczeń** innych niż płynące z treści Art. 3 dla **nazwy własnej** związku uczelni
- istnieje możliwość ustanowienia **rady rektorów** jako swego rodzaju **kolegialnego rektora związku uczelni** (akt ustanawiający związek wskazuje sposób działania rady rektorów, w tym przewodniczenie radzie oraz inne organy związku)
- związek uczelni jest **pożądaną formą konsolidacji instytucjonalnej na próbie**, ale formą twardą bo ustanowionym aktem i z osobowością prawną związku uczelni

Narzędzia prawne Współdziałanie uczelni na gruncie ustawy o zasadach finansowania nauki

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

pkt 11

- **konsorcjum naukowo-przemysłowe** – grupę jednostek organizacyjnych, w skład której wchodzi co najmniej **jedna jednostka** naukowa oraz co najmniej **jeden przedsiębiorca**, podejmujących na podstawie umowy **wspólne przedsięwzięcie** obejmujące badania naukowe, prace rozwojowe lub inwestycje służące potrzebom badań naukowych lub **prac rozwojowych**;

pkt 12

- **sieć naukowa** – **grupę jednostek naukowych** podejmujących na podstawie umowy **zorganizowaną współpracę** związaną z prowadzonymi przez nie w sposób ciągły wspólnymi **badaniami naukowymi lub pracami rozwojowymi**, służącymi rozwojowi specjalności naukowej tej sieci;

Współdziałanie uczelni na gruncie ustawy o zasadach finansowania nauki

Art. 3, ust. 2 pkt. 3

Minister przyznaje środki finansowe na naukę:

(...)

„jednostkom naukowym i szkołom wyższym reprezentującym sieć naukową - na wspólne badania własne”

Te regulacje nie są wystarczające!

E. Kształcenie zawodowe

I. Kształcenie ustawiczne

Z raportu OECD dot. szkolnictwa wyższego:

(...) Polska nie ma modelu kształcenia zawodowego (...).

Moja odpowiedź:

- Polska ma model oparty na założeniu, że kształcenie przeddyplomowe umożliwia uzyskanie wiedzy (II st. specjalistycznej) w określonym zakresie kształcenia, przygotowujące do pracy (II st. twórczej) w określonym zawodzie.
- Kształcenie zawodowe intencjonalnie jest domeną kształcenia podyplomowego.

E. Kształcenie zawodowe I. Kształcenie ustawiczne

Wnioski:

- Pojęcie zawodu rozumiane jest szeroko (w sposób uogólniony),
- Tzw. klasycznie rozumiane kształcenie zawodowe nie ma charakteru przeddyplomowego, tylko powinno mieć charakter podyplomowy.

Konkluzja:

Problem kształcenia zawodowego jest przede wszystkim problemem kształcenia ustawicznego – więcej rynku, różnorodność dyplomów, potrzebna nowa strategia, potrzebne nowe struktury, nowa organizacja.

PODSUMOWANIE

21

**TEZA: POSTULAT WSPÓŁPRACY UCZELNI MA
DZISIAJ INNĄ TREŚĆ NIŻ TA PRZED LATY.**

- 1. Integracja kadry, agregacja zasobów a także konsolidacja instytucjonalna to dzisiaj norma zachowań warunkująca możliwości poprawy pozycji konkurencyjnej**
- 2. Miękkie formy współdziałania na podstawie porozumień nie wystarczają (często pozostają nieefektywne)**
- 3. Wyzwaniem w Polsce pozostaje konieczność kreowania nowej kultury kooperacji z nowym oprzyrządowaniem formalnym.**

PODSUMOWANIE – c.d.

22

- 4. Bariery mentalne trzeba rozpoznawać i rozumieć, ale nie należy się im poddawać!**
- 5. Procesy konsolidacji instytucjonalnej będą w nieodległej przyszłości obejmowały całą Europę ze względu na narastającą presję nowych wyzwań.**
- 6. Wielką nową szansą stają się projekty europejskie, które mogą z czasem stać się inspiracją do kreowania trwalszych w sensie formalnym więzi, także o charakterze konsolidacyjnym.**

Wniosek końcowy

23

Wszystkie wskazane wyżej możliwości integracji uczelni powinny być wykorzystywane w procesie konsolidacji instytucjonalnej, której celem jest stworzenie grupy dużych uniwersytetów badawczych.

Strategia zmian legislacyjnych - założenia

24

- Doprowadzenie do wzrostu nakładów jednostkowych na studenta w Polsce do poziomu względnego, porównywalnego z rozwiniętymi krajami europejskimi, z uwzględnieniem odpowiednich relacji PKB,
- Zwiększenie nakładów na sferę B+R kierunkowo zgodnie z wymaganiami wynikającymi ze Strategii Lizbońskiej (w sposób przewidywalnie kroczący),
- Poszanowanie reguł partnerstwa i innych zasad w sektorze wiedzy oraz uznawanie pozycji i roli twórców , jako kreatorów najcenniejszych wartości (stan spoczynku dla profesorów tytularnych).

*z listu D. Tuska
do rektorów
z dn. 3 X 2007 r.*

Proponowane do dyskusji główne kierunki działania MNiSzW

1. Opracowanie założeń istotnie zmieniających (w porównaniu z 2008 r.) projekt budżetu państwa na rok 2009 w odniesieniu do szkolnictwa wyższego i nauki oraz aktywna promocja wzrostu nakładów.
2. Przygotowanie projektu nowelizacji ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* (ograniczonej – zgodnie ze stanowiskiem KRASP), poddanie projektu debacie publicznej oraz skierowanie go na ścieżkę legislacyjną.
3. Przygotowanie projektu nowelizacji ustawy o zasadach finansowania nauki, m.in. w kierunku stworzenia warunków do powstawania „okrętów flagowych” szkolnictwa wyższego w Polsce, z uwzględnieniem procesów konsolidacji instytucjonalnej. Promocja związków uczelni.

Proponowane do dyskusji główne kierunki działania MNiSzW c.d.

4. Podjęcie prac nad strategią rozwoju szkolnictwa wyższego, a w tym przekształceń instytucjonalnych oraz kształcenia ustawicznego.
5. Opracowanie wariantów zmian w ustawie o stopniach i tytułach, dotyczących modelu kariery naukowej oraz formuły Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów.
6. Zmiany w ustawach o PAN, JBR-ach, innowacyjności...?

Ale uwaga: podkreślenia wymaga znaczenie treści rozporządzeń. Niektóre z nich wymagają nowelizacji.

Przyczyna

- Akty wykonawcze zbyt często ekranują nowe możliwości wprowadzane przez ustawy lub ich nie uwzględniają

Oferta Fundacji Rektorów Polskich

28

Dwa realizowane projekty wzmacniające sferę instytucjonalną:

- Program stałych przedsięwzięć Fundacji Rektorów Polskich w systemie doskonalenia kadr kierowniczych uczelni akademickich
 - W rekomendacjach konferencji EUA w Dubrowniku (październik 2007) znalazł się m.in. postulat

To organise summer schools and other educational activities for university and ministry administrators to professionalise the management of higher education

- Projekt „Benchmarking w szkolnictwie wyższym”

UWAGA KOŃCOWA

29

- Rzeczpospolita w ogólności potrzebuje wzmocnienia sfery instytucjonalnej
- Dotyczy to w szczególności szkolnictwa wyższego i nauki

„Uczelnie akademickie jako instytucje życia publicznego” Jerzy Woźnicki

O tym wszystkim więcej w książce.

Motto: *Uniwersytet
współczesny: świątynia wiedzy
i centrum doskonałości*

*W dziesięciolecie KRASP
przyjaciołom w rektorstwie
pracę tę poświęcam*

Książka do nabycia w FRP.